دەربارەی خۆماڵیکردنی زەوی و زار

کارل مارکس

وەرگێڕانی: سەلام عەبدوڵا

کتێبخانەی سۆشیالیستی

کارڵ مارکس
دەربارەی خۆماڵیکردنی زەویوزار

مولْکایەتی زەویوزار، کە یەکەمین سەرچاوەیە بۆ هەموو سامانێک، بووە بە کێشەیەکی زۆر گەورەو ئایندەی چینی کرێکار، بە چارەسەرکردنی پاپەندە. بە بێ ئەوەی من بمەوێ گفتوگۆ لە سەر هەموو ئەو بەڵگانە بکەم کە بەرگریکەرانی مولْکایەتی تایبەتی زەویوزار-یاساناسان، فەیلسوف و ئابووری سیاسی ناسان-دەیهێننەوە، دەتوانین تەنها ئەوە بسەلمێنین کە ئەوانە سەرچاوەی حەقیقەتی داگیرکردن، لە ژێر پەردەی((مافی سرووشتی))دا، شاردووەتەوە. ئەگەر داگیرکردن، مافی سرووشتی بۆ کەمایەتی ئەفراندووە، ئەوا زۆرینەیش تەنها پێویستیان بە کۆکردنەوەی هێز هەیە بۆ دەستخستنی مافی سرووشتی گەڕاندنەوەی ئەوەی لێیان زەوتکراوە.

بەدرێژایی مێژوو، داگیرکەران هەوڵیانداوە، بە ڕێگای ئەو یاسایانە کە بە خۆیان دایدەڕێژن، ڕەگی زەبروزەنگ کە لە مافی مولْکایەتیدا سەرچاوەی وەرگرتووە، بەجۆرێک، لە ناو کۆمەڵدا جێگیر بکەن. لەدواییشدا، فەیلسوفێک دێ و ڕایدەگەیەنێ کە کۆمەڵگە بەگشتی لەسەر ئەو یاسایانە، رێککەوتوون. ئەگەر مولْکایەتی تایبەتی زەویوزار بەکردەوە لەسەر رێککەوتنێکی ئاوا گشتی دامەزرابێ، ئەوا دەبێ لەو چرکەیەدا لەناوببرێ، کاتێ زۆربەی کۆمەڵگا چیترلە گەڵ مانەوەیدا نابن.

با ئێمە ئەوەی پێدەڵێن"مافەکان"ی مولْکایەتی، لەولاوە دابنێین، بەو شێوە دووپاتی دەکەمەوە کە پێشکەوتنی ئابووری کۆمەڵگە، گەشەکردن و چڕبوونی دانیشتوان، پێداویستەکانی کاری هەرەوەرزی و کاری ڕێکخراو،

هەروا ئامێرەکــان و دۆزراوەکــانیتری بــواری کشــتوکاڵی، خۆمــاڵیکردنی زەویـوزار دەکەن بە پێویسـتییەکی کـۆمەڵایەتی و لەئاسـتیدا هەمـوو جۆرە قسەلۆکێک لەبارەی مافەکانی موڵکایەتی، ئەفلیج دەکا.

ئەو گۆڕنکارییـانە کە لە پێداویسـتییە کۆمەڵایەتییەکـانەوە بڕیاریـان لەسـەر دەدرێ، زوو تا درەنگ، بەخۆیـان ڕێگـای خۆیـان دەگرنەبەر، کـاتێ دەبن بە پێداویستییەکی بەپەلەی کۆمەڵگە، دەبێ ئاسوودە بکرێن ویاسـاکان هەمیشـە ناچاردەکرێن، خۆیان لەگەڵ ئەو پێداویستییانە بگونجێنن.

ئەوەی ئـێمە پێویسـتیمان پــێ هەیە، زیـادکردنی ڕۆژانەی بەرهەمهێنـانەء، ناتوانین پێداویستییەکان بەتێروتەسەلی ئەنجام بدەین، ئەگەر چەند کەسێک بۆیان هەبێ، بە گوێرەی حەزو بەرژەوەندی خۆیاندا، بەرهەمهێنان ڕێکبخەن یا بە نەزانـی، هێزی زەمـین بێکەڵک بکەن. هەمـوو شـێوازە هاوچەرخەکـان، وەک ئاودێری، ڕواندن، کێڵاندنی هەڵمی وبەرهەمهێنانی شیمی...هتد، دەبێ لە کشتوکال یدا بە بەرفراوانی بەکاربهێنرێت. بەڵام ئێمە ناتوانین سەرکەوتوانە سوود وەربگرین لە مەعریفە زانستییەکانمان و، ئەو کەرەستە تەکنیکیانەی لەبەردەستمانن و دەسەڵاتمان بەسەریانەوە دەشکێ وەک مەکینەکان...هتد بۆ کــاری کشــتوکاڵی، ئەگەر بەشـێک لە زەمــین بە ئەنـدازەیەکی بەرفـرەوان بەکارنەهێنین.

ئەگەر کشـــتوکاڵی زەمـــین بە ئەنـــدازەیەکی گەورە-تەنـــانەت بە فـــۆرمە ســـەرمایەدارییەکەی ئێستاشـییەوە کە خـودی بەرهەمهێنەرەکـان بـۆ ئاسـتی ئاژەڵێکی ئاسـایی کـارکردن، نزمـدەکاتەوە- بە تێڕوانینـی ئابووریـیدا، تـا ئەو ڕادەیە سوودبەخشتربێ لە کشتوکاڵی پارچە زەمینـی بچووک و لەتلەتکراو، ئایا لەتوانایدا نییە لە سەر ئاستی نیشتیمانیدا، پاڵێکی گەورەتر بە گەشـەندنی بەرهەمهێنـانەوە بنـێ؟ لەلایەکەوە، بەبەردەوام زیـادبوونی پێداویسـتییەکانی دانیشــتوانء، لەولاوە زیــادبوونی نرخــی بەرهەمە کشــتوکاڵییەکان، بەبــێ

چەندوچۆن دەیسەلمێنن کە خۆماڵیکردنی زەوی وزار بووە بە پێویستییەکی کۆمەلآیەتی.
کەمبوونی بەرهەمهێنانی کشتوکالی بەهۆی سوودەرگرتنی ناشایستەی هەندێ کەس، مەحاڵ دەبێ ئەگەر گشتوکالی بکەوێتە ژێر چاودێری نەتەوەو خێری خۆی.
هەموو ئەو هاوەلآتیانە کە لە کاتی مشتومڕِکردن لەبارەی ئەم کێشەیە، گوێم لێ دەگرتن، بەرگریان لە خۆماڵیکردنی زەویوزاریان دەکرد، بەلآم لەبارەیەوە، بۆچوونی زۆر جیاجیایان هەبوو. زۆر جار نموونەی فەرەنسایان دەهێنایەوە، بەلآم بەحوکمی پەیوەندی موڵکایەتی زەویوزاری جووتیارانی ئەم وەلآتە، زۆر لە خۆماڵیکردنی زەویوزار لە بەریتانیا دوورترن، لەبەر ئەوەی لە بەریتانیا خاوەن موڵکایەتی زەویو زاری گەورە بالآدەستن. ڕاستە لە فەرەنسادا ئەوەی توانای کڕینی هەبێ، دەتوانِێ ببێ بەخاوەن زەویوزار، بەلآم ڕێک خودی ئەمە، بووە بەهۆی لەتلەتکردنی زەویوزار بۆ لەتگەلی بچووک و لەلایەن تاکگەلێ کشتوکاڵ دەکرێن کە کەم دەرامەتن و زۆرجار پشت بە کاری کەسی خۆیان و ئەندامانی خێزانەکانیانەوە دەبەستن. ئەم جۆرە موڵکایەتییە لەگەل مەرجەکانیدا لە کێڵینی لەتگەلی زەمینی بچووک، نەک تەنها نەرێی(نەفی) هەر جۆرە چاکسازییەکی هاوچەرخی کشتوکاڵ دەکا، بەڵکو لەهەمان کاتدا، خودی جووتیارەکەش دەکا بە دوژمنێکی ڕکو بۆ هەر پێشکەوتنێکی کۆمەلآیەتی و لەپێشەوەشیانەوە، دوژمنی خۆماڵیکردنی زەویوزار. جووتیار کە بە زەوییەکەیەوە کۆتکراوە، پێی وایە ئیتر دەبێ هەموو هێزەکەی لەپێناو دەستخستنی دەرامەتێکی پووچ بەکاربهێنێ و ناچارە بەشی زۆری بەرهەمەکەی بە دەوڵەت بەشێوەی-باج- پێشکەش بکات، وەک نرخی ئەرکەکانی دادوەری، دەبێ پوول بە دەستەی دادوەری بدا، بە جامباز، وەک

سـوود- هیچـیش لەبـارەی بـزووتنەوە كۆمەڵایەتییەكـانی دەرەوەی بـواری چالاكییە سنووردارەكەی، نـازانێ، لەگەڵ ئەوەشـدا وەک نابینـایەک، ئـاوێزانی پـارچە زەوی بچـووكەكەی و بە مـافی بە ڕووكەشـی موڵكـایەتییەكەیە. بەم شێوەیە، جووتیاری فەرەنسی بۆ ناكۆكی شوومئامێز لەگەڵ چینی كرێكـاری پیشەسازی، ڕاكێشراوە.

لەبەر ئەوەی موڵكـــایەتی جووتیـــارانە گەورەتـــرین كۆســـپە لەبەردەم خۆماڵیكردرنی زەویوزار، بێگومـان فەرەنسـا لەم بـارودۆخەی ئێسـتایدا، ئەو شوێنە نییە، بۆ چارەسەركردنی ئەم كێشە گەورەیە.

بەخۆماڵیكردنی زەویوزارو بەكرێدانی پارچە زەوییە بچووكەكان بە تاكەكان یـان بە هەروەزییە كرێكـارییەكـان، لەسـایەی حكومەتێكی بۆرژوازیـدا، تەنهـا دەبـن بە مـایەی كێبڕكێیەكـی بێڕەحمـانەو سـەرئەنجامەكەی، گەشەسـەندنی خێرایی سووە و لەوانەیە ئەمەش سوودی نوێتری هەبێت بۆ خاوەن موڵكی زەوییەكان كە لە سەر شانی بەرهەمهێنەرەكان دەژین.

لە كۆنگرەی ئینتەرناسیونال كە سـاڵی1868دا لە برۆكسل دامەزرا، هـاوڕێ سـیزار دی بـاب وتـی: ((زانسـت بڕیـاری نەعلەتكردنـی لەنـاوچوون لەسـەر موڵكـایەتی زەویـوزاری بچـووک دەركـردووە و، دادپەروەریش، موڵكـایەتی گەورەی زەمـین مەحكوم دەكـا. كەواتە تەنهـا یەک ئەڵتەرنـاتیف دەمێنێتەوە. دەبێ زەویوزار یان ببێ بە مـوڵكی هەرەوەزییە كشـتوكاڵییەكان یـان مـوڵكی هەموو نەتەوە. دوارۆژ بڕیار لەسەر ئەم كێشەیە دەدا.))

مـن لە بەپـێچەوانەی ئەوە، دەڵـێم: بـزووتنەوەی كـۆمەڵایەتی بڕیـار لەسـەر ئەوە دەدا، زەویـوزار تەنهـا ببـێ بە موڵكـایەتی هەمـوو نەتەوە. بە پێـدانی زەویوزار بە كرێكارانی كشتوكاڵی، واتە كۆمەڵكە دەخرێتە ژێردەستی یەک چینی دیاریكراو، ئەوەش چینی بەرهەمهێنەرانە.

خۆماڵیکردنی زەویوزار گۆڕانکارییەکی گەورە بەسەر پەیوەندی نێوان کارو سەرمایە دەهێنێ و لە دواییدا هەموو شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری پیشەسازی و کشتوکاڵی لەناودەبا. ئەوکاتە جیاوازی و ئیمتیازاتە چینایەتییەکان لەگەل ئەو بنەما ئابووریەی لەسەری دامەزراوە، لەناودەچێ و کۆمەڵگە بۆ هەرەوەزییەکی ئازادی"بەرهەمهێنەران"دەگۆڕێت. ژیان لەسەر حیسابی کاری کەسانیتر، دەبێ بە باسی ڕابردوو! ئەوجا نە حکومەت و نە دەوڵەتێک لە ناکۆکیدا لە گەل خودی کۆمەڵگەدا دەمینێ! کشتوکاڵی، کاری کانگاکان و بە وشەیەک بڵێم، هەموو لقەکانی بەرهەمهێنان، پلەپلە بە سوودمەنترین شێوە ڕێکدەخرێن. بەسێنترالکردنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنانی ناتسیونال دەبێ بە سرووشترین بنەمای کۆمەڵگەیەک لەسەر یەکگرتنەوەی ئازاد و هووشیاری بەرهەمهێنەرانی هووشیار دامەزرابێ کە چالاکانە هەڵدەستن بەکارکردن بە پێی بەرنامەیەکی هاوبەش و عەقلانی. ئەمە ئەو ئامانجە مرۆڤایەتییانەیە کە بزووتنەوەی ئابووری مەزنی سەدەی نۆزدەهەم هەوڵی بۆ دەدا.

لە مارس و ئەپریل/1872بە زمانی ئینگلیزی نووسیویەتی و لە رۆژنامەی The International Herald

ژمارە11،لە15ی یونی1872بڵاوکراوەتەوە.

لە 25. 6. 2004 بۆ یەکەم جار بۆ زمانی کوردی وەرگێڕا.

Karl Marx/Friedrich Engls-Werke. (Karl) Detz Verlag،Berlin، Band 18، 1973 5Auflage